

Голик Т.В., Нікітченко Л.О.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Україна

Сучасні напрями розвитку біологічної освіти

В Україні на сьогоднішній день освіта є основою формування людського капіталу знань, запорукою майбутнього кожної держави та людини в тому числі. Вона є найбільш людиномісткою сферою суспільства, визначальним чинником його культурного, соціально-економічної, та духовного розвитку. Нині перед закладами загальної середньої освіти постали завдання виховання вільної, творчої, освіченої, культурної, естетично грамотної й активної особистості. Важлива роль у їхній реалізації належить природничій освіті, зокрема біологічній освіті [1;2;15].

Біологічна освіта вивчає життя як особливу форму руху матерії, закони її існування й розвитку. Предметом вивчення біології є живі організми, їхня будова, функції, зв'язки між ними [3;6;11].

На сьогоднішній день біологічна освіта це різновид професійної освіти, яка забезпечує практичну та теоретичну підготовку фахівців у різних галузях біології в тому числі біологічної освіти в школі. Біологічна освіта формує світосприйняття, розуміння закономірностей і принципів існування біологічних систем. Тісно пов'язана з медициною, хімією, екологією та іншими галузями [5;7;9;10;13].

Відповідно до законодавчих актів України реалізація біологічної освіти в Україні здійснюється за ступеневим принципом і відповідає міжнародним стандартам освіти. Біологічна освіта охоплює всі рівні освіти, в тому числі початкову школу (1–4 класи), базову школу (5–9 класи), повну (10–11 класи). У початковій школі вивчається курс «Природознавство», що передбачає ознайомлення учнів з живою й неживою природою, елементарними природними процесами і явищами, правилами поведінки щодо природи. Що стосується учнів 5-х класів то для них розроблено спеціальний курс «Природознавство», що є продовженням курсу «Природознавство» у початковій школі який

передбачає підготовку школярів до вивчення природничих дисциплін у середній та вищій школах, він закладає основи розуміння учнями фундаментальних законів природи в цілому [4;12].

Метою навчання біології та екології на рівні стандарту в закладах середньої освіти є: застосовувати знань з біології та екології у повсякденному житті, оцінювання їх ролі для сталого розвитку людства; сформувати в учнів природничо-наукову компетентність шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про закономірності та функціонування живих систем, їх розвиток і взаємозв'язок із довкіллям; зрозуміти біологічну картину світу та цінність такої категорії, як життя, природа, здоров'я; свідомо ставитися до природи як універсальної, унікальної цінності [6;7;9].

Біологічна освіта в школі виконує ряд завдань: [4;12;15].

- Набуття учнями досвіду пошуково-дослідницької діяльності та уміння представляти отримані результати;

- Оволодіння учнями біологічних термінів та понять, засвоєння предметних знань та усвідомлення суті основних законів біології і закономірностей, які дають можливість зрозуміти учням неперервність життя та його зв'язок з довкіллям;

- Використання набутих знань, уміння та навички у повсякденному житті для оцінки впливу факторів довкілля, наслідків діяльності людей для збереження безпеки та власного здоров'я;

- Встановлення міжпредметних, зв'язків біології і екології з метою формування в учнів гуманістичних поглядів на природу;

- Розуміння універсальності і функціональності ознак життя, принципів та вимог підтримання життєдіяльності організму людини та тварин;

- Розвиток особистісної відповідальності за стан довкілля, формування ціннісних орієнтацій на збереження природи, розуміння необхідності узгодження стратегії природи і стратегії людини.

Концепція Нової української школи передбачає орієнтацію на навчання біології, яке розвиває критичне і продуктивне мислення учнів, творчо-пошуковий підхід до вирішення проблем, що виникають під час уроку. На

думку багатьох психологів і педагогів сучасності найбільш ефективним для розвитку мислення є саме проблемне проблемне навчання зокрема природничих дисциплін, за якого засвоєння знань учнями відбувається у процесі розв'язання конкретної життєвої чи змодельованої проблеми. Це виступає визначальним чинником при створенні і використанні завдань у процесі навчання біології у школі [2;3;5].

На сьогоднішній день вчитель це не джерело предметних знань, а одночасно психолог, вихователь, організатор. І саме тому зростає навантаження на вчителя але це необхідно для забезпечення вдалого освітнього процесу [3].

Таким чином розширюються повноваження учителя: він має не лише організовувати діяльність учнів задля засвоєння навчального матеріалу, а й допомагати учням повірити у свої сили, бачити майбутні позитивні результати своєї плідної праці, відчувати задоволення від отриманого результату. Така педагогічна підтримка є одним з проявів поваги до особистості школяра через зацікавленість у його успішній діяльності і виступає ключовою складовою під час вивчення біології у школі.

Література:

1. Баюрко Н. В. Проблема професійної підготовки майбутніх педагогів у контексті розвитку сучасного інформаційного суспільства / Н. В. Баюрко, Л. О. Нікітченко, Н. В. Левчук // Актуальні питання сучасної біологічної науки та методики її викладання : збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2019-2020 н.р.–Вінниця, 2020. – 266 с. – С. 158-168.
2. Баюрко Н.В. Бінарний урок як форма реалізації інтегрованого підходу у навчанні біології.//Баюрко Н.В., Нікітченко Л.О., Левчук Н.В./ Актуальні питання біології та методики її викладання у закладах вищої освіти. / Збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2018-2019н.р. –Вінниця,2019. –266с.– С.158-173
3. Білявська Л. О. Аналіз стану сформованості потреб, мотивів та цілей майбутньої професійної діяльності / Л. О. Білявська // Materialy VII mezinarodnн vedecko-prakticka konference «Aktualni vymozenosti vedy – 2011»,

Дні 10. Psychologie a sociologie. Pedagogika. – Praha : Publishing House «Education and Science», 2011. – S. 79-81.

4. Білявська Л. О. Дослідницька діяльність студентів як один із способів підвищення якості професійної підготовки / Л.О. Білявська // *Materialy VII Miedzynarodowej naukowii-praktycznej konferencji «Dynamika naukowych badan-2011» 07-15 lipsa. Volume 9. Pedagogiczne nauki.– Przemysl : Nauka i studia. – 2011. – S. 29-31.*
5. Красій Т.В. Реалізація компетентнісного підходу у процесі вивчення природничих дисциплін./Т.В.Красій, К. М.Яцюк, Л. О.Нікітченко// *Матеріали за XV міжнародна научна практична конференція, «Найновите научни постижения-2019», 15-22 марта. София. « Бял ГРАД-БГ»– 2019г. – С. 3-6*
6. Левчук Н. В. Педагогічні умови організації самостійної пізнавальної в процесі еколого-педагогічної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін / Н. В. Левчук, Н. В. Баюрко, Л.О. Нікітченко, // *Актуальні питання сучасної біологічної науки та методики її викладання: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2019-2020 н.р.– Вінниця, 2020.– С.169-181.*
7. Левчук Н.В. Інтергація різнопредметних знань в процесі еколого-педагогічної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін.// *Левчук Н.В, Нікітченко Л.О., Баюрко Н.В. /Актуальні питання біології та методики її викладання у закладах вищої освіти. / Збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2018-2019н.р.–Вінниця,2019.- С.173-187*
8. Ляховська К. В. Сучасний урок біології в сучасних класах/К.В. Ляховська,А.С. Довгалюк, Л.О. Нікітченко//*Materialy XV Mezinarodni vedecko-prakticka konference «dny vedy – 2019», Volume 9: Pedagogika vedy. – Praha : Publishing House «Education and Science», 2019. – p. 8-11.*
9. Мандренко Ю.І. Педагогічні умови формування екологічної культури учнів у процесі туристично-краєзнавчої діяльності. дисциплін /Ю.І. Мандренко, Л. О. Нікітченко// *Materialy XIV Miedzynarodowej naukowii-praktycznej konferencji «Nauka i inowacja -2018» Volume 3 Przemysl: Nauka I studia – S. 68-71.*

- 10.Мандренко Ю.І. Структурні компоненти екологічної культури учнів старших класів /Ю.І. Мандренко, Л. О. Нікітченко// Матеріали за XIV міжнародна научна практична конференція, «Образованието и наука та на XXI век», 15-22 октомвр. София. « Бял ГРАД-БГ»– 2018г. – С. 29-32
- 11.Нікітченко Л.О. Підготовка майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі фахової практики /Нікітченко Л.О.// Актуальні проблеми сучасної біології та методики її викладання:Збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2016-2017 н.р. –Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД»,2017. –С. 313-332
- 12.Нікітченко Л.О. Принципи формування педагогічної майстерності майбутніх учителів біології у процесі професійної підготовки/Нікітченко Л.О.// Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. пр. / за ред. проф. Тетяни Степанової. – № 4 (59), грудень 2017. – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. С.368-372
- 13.Нікітченко Л.О. Формування екологічної компетентності майбутніх учителів природничих дисциплін у процесі фахової практики./ Л.О. Нікітченко// Сучасні проблеми біологічної науки та методики її викладання у закладах вищої освіти : збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів 2017-2018 н.р. – Вінниця, 2018.– 314с. – С.219-230.
- 14.Романовська А.В. Використання практичних методів навчання на уроках природничого циклу/А.В. Романовська, В.В. Кравець, Л.О.Нікітченко // Materials of the XIII Internayional scientific and practical conference, «Modern scientific potential– 2019»,Volume 13: Pedagogical science, February–28 March–7, Sheffield, Science and education ltd – 2019,– p. 10-13
- 15.Романчук О.І. Психолого-педагогічні основи формування дослідницьких умінь учнів старших класів під час вивчення біології. //О.І. Романчук, Л.О. Нікітченко/ Materials of the XV Internayional scientific and practical conference, «Fundamental and applide science – 2019», Pedagogical science, 30 October –07 November, Sheffield,Science and education LTD– 2019,– p. 54-57